

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертация за придобиване на образователната и научна степен „доктор”

Област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.2. Психология

Научна специалност: Педагогическа и възрастова психология
на Ставрула Василиос Румбу, докторант към катедра „Психология“,
Философски факултет, ЮЗУ „Неофит Рилски“ - Благоевград

Тема на дисертацията: “Взаимовръзка между говоренето на себе си (вътрешния монолог) като когнитивен стил, екипните роли и екипната кохезия при 16-18 годишни гръцки волейболисти“

Изготвил: доц. д-р Ергюл Таир, ИИНЧ-БАН

Представената от Ставрула Румбу дисертация разглежда проблем със значима научна и научно-приложна стойност, чийто фокус е върху вътрешния монолог като когнитивен стил, екипните роли и екипната кохезия при гръцки волейболисти на възраст от 16 до 18 години. Актуалността и значимостта на избраната тема е успешно защитена в увода на дисертационния труд, като се посочват недостатъчно добре изследваните когнитивни процеси при вземане на решение в екипите от една страна, и от друга, тяхната роля за ефективното справяне в конкурентната среда на спорта, особено при отборните занимания.

Дисертационният труд е с обем от 183 страници, написан на английски език, в които се включват увод, три глави, изводи, приноси, библиографска справка и приложения с методиките на изследването. Дисертацията е илюстрирана с помощта на 67 таблици и 14 фигури. Литературните източници на английски език (с изключение на 1 немски и 1 на френски език) са с впечатляващ обем – 824. Сред използваните източници присъстват класически автори и изследователи в областта на психология на личността, психологическото измерване, социалната и трудова психология,

акцентиращи върху интелигентността, социално когнитивните теории, ученето и респ. когнитивния стил, мотивация, групи и групови взаимоотношения, екипна ефективност, роли и изграждане на екипи и т.н. Прегледани са стотици съвременни изследвания в областта на спорта, по-конкретно лична ефективност и спортни резултати, групова динамика и кохезия, както и приложение на инструментите за измерване на различни психологически конструкти при спортисти. Представената библиографска справка е доказателство за задълбочения интерес, трудолюбието, постоянството, широката теоретична и емпирична подготвеност на Ставрула Румбу.

Теоретичната обосновка на изследването е представена във втора глава на дисертацията, където в четири тематични блока са проследени основните конструкти в изследването. Първият, разглежда когнитивния стил и стила на учене, като са представени същността и основните дефиниции, моделите и връзките на когнитивния стил и стила на учене. Когнитивният стил се концептуализира чрез позицията на С. Месик като стабилни нагласи, предпочитания или обичайни стратегии, които определят типичните за личността начини за възприемане, запомняне, мислене и решаване на проблеми, докато стилът на учене отразява по-скоро уникалния начин за общуване с обкръжението. Ясно е дефиниран и основният конструкт в работата, а именно говоренето на себе си или вътрешният монолог, който се възприема като когнитивен стил, като част от аудиалния начин за възприемане и обработка на информация в противовес на визуалния и кинестетичния начин.

Вторият тематичен блок в теоретичния обзор е посветен на екипа и екипните роли по принцип и конкретно в спортна среда. Представени са оценките за ролите в спорта, като е приложен транзакционният анализ в

ролевия конструкт. Третият тематичен блок анализира когнитивните процеси в екипа и представянето на екипа. Специално внимание е отредено за транзакционните, афективните и мотивационни процеси в екипа, на възможностите за оценяване на процесите в екипа, както и на когнитивните процеси, свързани с преработване и запамятаване на информация. Анализът проследява и процеса на целеполагане, критично мислене, вземане на решения и решаване на проблеми. Последният тематичен блок разглежда кохезията и най-вече кохезията в младежките спортове, като изяснява връзките ѝ с говоренето на себе си (вътрешен монолог), екипните роли и специално отборните роли във волейбола.

Накратко, представеният теоретичен обзор е доказателство за широтата в познанията на докторант Ставрула Румбу, което за мен означава, че авторът е запознат с изследваната тематика и умее да подбира необходимата литература целенасочено по отношение на проблема, който разработва.

Трета глава представя методологията на дисертационния труд, като са изложени целта, задачите и хипотезите на изследването. Целта е конкретизирана по посока на проучване на наличието на връзка между екипните роли, кохезията и говоренето на себе си (вътрешния монолог) при 16-18 годишни гръцки волейболисти и да се разкрие посоката и интензивността на потенциалната връзка. Коректно се изведени организационните и изследователските задачи на работата. Формулировката на хипотезите се базира на основните теоретични предпоставки. Прецизно и подробно е описана извадката на изследването от 168 лица на възраст от 16 до 18 години, равномерно разпределени по пол и позиции във волейболния отбор (екипна роля). Методите на изследването са адекватни на целите и пунктуално представени с техните психометрични характеристики. Факторната структура и вътрешната консистентност на

скалите (измерена чрез алфа на Кромбах) са напълно приемлива за целите на изследването. Статистическата обработка на данните е съобразена с целите на изследването, като са приложени дескриптивен, корелационен и линеен регресионен анализ, в допълнение с непараметричен метод на К. Уолис, Т-критерий при независими извадки, Т-критерий при зависими/чифтни извадки, хи-квадрат анализ. Коректно са посочени и някои ограничения на изследването, свързани с извадката и лицата, включени в нея, с тяхната способност да си припомнят необходимата информация, социалната желателност при самооценъчните инструменти и др.

Получените резултати са последователно и подробно представени в четвърта глава, а в пета глава се осъществява техния анализ и интерпретация. Изложението включва честотен анализ за равнището на кохезия и използването на вътрешния монолог при гръцките волейболисти, като са проследени различията в зависимост от пола, възрастта и класа на участниците и др. В потвърждения на очакванията, общата, свързаната със задачите и социалната кохезия при младежи-волейболисти има значими връзки с вътрешния монолог (позитивен или негативен). Нарасналата кохезия се свързва с по-рядка употреба на негативно говорене на себе си, което опосредства по-честата употреба на позитивно говорене на себе си. Налице е частично потвърждение за диференциация при вътрешния монолог (позитивен или негативен) в зависимост от ролите в екипа. В същото време, влияние оказват годините спортна практика и участието във спортни съревнования. Съответно, повечето години волейболна практика и участия в състезания са предиктор за по-честа употреба на позитивното говорене на себе си. Училищният успех също има значима роля, като резултатите представят, че учениците с по-висок училищен успех са по-склонни да

използват вътрешния монолог като когнитивен стил в сравнение с учениците с по-нисък училищен успех.

В съответствие с предишни изследвания се потвърждава наличието на връзка между екипните роли, кохезията и вътрешния монолог при млади гръцки волейболисти. Защиата се позицията за кръгови, реципрочни взаимоотношения между тях, като повишаването на нивата на кохезия води до постигането на по-голяма ефективност на отбора, което от своя страна повишава кохезията. В тези екипи мотивиращото говорене на себе си е фактор за ефективното нарастване на екипната кохезия чрез подобряване на самооценката и самоуважението си на основата на вътрешния монолог.

Обобщено може да се посочи, че докторант Румбу демонстрира високо ниво на професионална култура и компетентност при емпиричното описание на резултатите, като адекватно свързва получените данни с целите на изследването, тяхното графично и таблично представяне е коректно и точно. Интерпретациите на получените резултати са коректни, свързват се с наличните данни и се правят предложения за практическото им използване.

Представеният автореферат коректно и точно отразява съдържанието на дисертационната разработка. Посочените от докторанта научни приносите съответстват на реалните научни постижения, описани в дисертационния труд. Сред тях могат да се посочат задълбоченото и цялостно теоретично разглеждане на връзките между екипните роли, сплотеността и говоренето на себе си; практическата приложимост на резултатите от различни професионалисти при изграждане на спортни екипи, наблягащи на стратегии, които ще подпомогнат комплекса от когнитивни, емоционални и поведенчески характеристики на спортистите; или употребата им от страна на треньори и наставници за разработването и прилагането на новаторски техники, базирани на вътрешния монолог и с които могат да управляват

когнитивните процеси и динамиката на екипа, за да осигурят високи спортни постижения за отборите си; и др.

Основните теоретични предпоставки и резултати от дисертацията са представени чрез четири публикации (3 самостоятелни и 1 в съавторство) в Годишника на ЮЗУ „Неофит Рилски“ и в научни списания, както и чрез два доклада в гръцки научни форуми.

В заключение, налице е задълбочен и значим дисертационен труд, в който са систематизирани и анализирани вътрешния монолог, екипните роли и екипната кохезия при гръцки волейболисти. Целите и задачите на изследването са добре дефинирани, приложен е подходящ за изследване на проблематиката инструментариум. Резултатите са таблично и графично представени и са интерпретирани по подходящ начин, който разкрива професионалната подготвеност и компетентност на докторантката. В дисертацията се наблюдава липса на плагиатство. Всичко това ми дава основание с увереност да предложа на уважаваното научно жури да присъди образователната и научната степен “доктор” на Ставрула Василиос Румбу.

15.05.2018 г.

Рецензент:

(доц. д-р Ергюл Таир)